

ZBATIMI NË PRAKTIKË I AFTËSIVE PEDAGOGJIKE TË EDUKATORES NË PUNË ME FËMIJË TË MOSHËS 3-6 VJEÇ

Mevlude Aliu - Gashi

ABSTRAKT

Zbatimi në praktikë i aftësive pedagogjike të edukatores për punë me fëmijë është prezantim i përvojave për të menaxhuar veprimtarinë edukative, gjegjësisht planifikimin, implementimin dhe vlerësimin e arritjeve të të nxëniet të fëmijët. Mangësitë eventuale në zbatimin e këtyre praktikave ndikojnë në moszhvillimin hollistik të fëmijëve.

Qasja cilësore është zbatuar për realizimin e këtij studimi. Qëllimi i hulumtimit është të identifikojë dhe të analizojë zbatimin në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatoreve për planifikimin e punës edukative, realizimin dhe vlerësimin e arritjeve të fëmijëve të moshës 3-6 vjeç.

Mostra e përbëhet nga 10 edukatore të kopshteve. Përzgjedhja e mostrës është e qëllimshme. Hulumtimi është realizuar me instrument vëzhgimi dhe intervistë gjysmë të strukturuar. Analiza e të dhënave të vëzhgimit dhe të intervistës është bërë përmes analizës tematike.

Rezultatet e hulumtimit nga vëzhgimi tregojnë se edukatoret shfaqin një qasje të kufizuar ndaj planifikimit të bazuar në vëzhgim, dokumentim dhe vlerësim të fëmijëve. Planifikimin e punës së tyre e paraqesin si qasje pozitive bazuar në gjithëpërfshirje dhe përshtatje të përmbajtjes me moshën, në përpjekje për të arritur rezultatet e kurrikulës dhe treguesit e standardeve.

Gjithashtu, rezultatet nga vëzhgimi tregojnë se zbatojnë praktika dhe kanë aftësi pedagogjike në përgatitjen e mjedisit të brendshëm dhe në përdorimin dhe shfrytëzimin e materialeve dhe mjeteve (kryesisht letër, ngjitës, ngjyra, gërhërë etj.), por janë hetuar mangësi në shfrytëzimin e mjedisit të jashtëm me fëmijët dhe përdorimin e materialeve ricikluese dhe materialeve nga natyra. Vlerësimi i fëmijëve realizohet sipas listave të kontrollit me një përshkrim përmbledhës çdo 6 muaj. Në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve, sfidat lidhen me mungesën e një sistemi të qartë dhe nevojën për zhvillim profesional në procesin e vlerësimit.

Rezultatet e këtij studimi pritet që të ndihmojnë në përmirësim e praktikave dhe aftësive pedagogjike të edukatores për punë, si dhe ngritjes cilësore të punës me fëmijë.

Fjalët çelës: aftësi pedagogjike, edukatore, fëmijë 3-6 vjeç, institucion parashkollor.

I. HYRJE

Edukatoret shpesh përballen me sfida të ndryshme, të cilat lidhen me aspektin e zhvillimit pedagogjik të tyre dhe shumë nga to nuk e kanë qasjen e nevojshme në trajnimet ose mbështetjen e duhur për të përmirësuar aftësitë e tyre. Ky studim është i nevojshëm për të analizuar dhe shqyrtuar nivelin aktual të zbatimit të aftësive të tyre pedagogjike në punën me fëmijë të moshës 3-6 vjeç.

Literatura e deritanishme fokusohet më shumë në rolin e mësimeve në nivele më të larta të arsimit, por ekzistojnë më pak studime të detajuara që i kushtohen kësaj teme, gjë që e bën këtë studim të nevojshëm për të përmirësuar politikat dhe praktikën në këtë nivel të edukimit.

Zbatimi në praktikë i këtyre aftësive pedagogjike e bën procesin e të mësuarit argëtues e tërheqës dhe kështu e vendosin një themel për suksesin e mëvonshëm në shkollë dhe inkurajon dëshirën për të mësuar. Bazuar në hulumtimet e bëra përgatitja, aftësimi i edukatoreve me shkathtësi të nevojshme pedagogjike për punë me fëmijët është elementi kryesor për arritjen e rezultateve dhe qëllimeve edukative. Në Kosovë, sipas hulumtimit të realizuar nga Instituti Pedagogjik i Kosovës (2019), rezultatet vënë në pah nevojat e theksuara për trajnimin e edukatoreve për metodologji, teknika e metoda të reja. Ato nevoja ndryshojnë varësisht nga institucionet në të cilat ato punojnë, në klasë parashkollë, në institucion parashkollor publik apo në institucion parashkollor privat (IPK, 2019). Prandaj, edukatorët duhet t'i kenë aftësitë e nevojshme që të kryejnë detyrën e tyre me përgjegjësi.

Dokumentet zyrtare dhe profesionale, të hartuara dhe të miratuara nga MASHTI, për edukimin parashkollor, paraqesin profesionalizmin e edukatores, si faktor esencial në zhvillimin e punës edukative në institucione parashkollë dhe sidomos qasjen profesionale dhe humane ndaj punës me fëmijët e moshës 3-6 vjeç.

Kërkesa të reja, moderne po parashtrihen aktualisht për aktivitetet e edukatores. Procesi pedagogjik në institucionin arsimor parashkollor kryhet në bazë të ndërveprimit pedagogjik të edukatores dhe fëmijës. Prandaj, edukatorja duhet të zotërojë aftësi dhe shkathtësi profesionale që të realizojë në mënyrë cilësore punën e saj me fëmijë.

Hulumtimi është realizuar bazuar në kontekstin teorik dhe empirik që lidhet me këtë temë, duke u përqendruar në zbatimin praktik të aftësive pedagogjike të edukatores në planifikim të punës për fëmijët, në realizim të punës me fëmijët dhe në vlerësim të arritjeve të fëmijëve.

Eduktorja e suksesshme vazhdimisht hulumton se cilat janë praktikat më të mira gjatë punës edukative me fëmijët. Që të arrijnë aftësi dhe shkathtësi sa më të larta, edukatorët duhet të jenë të gatshme që përmes arsimimit të vazhdueshëm të ngrenë nivelin e tyre profesional dhe pedagogjik. Zotërimi i këtyre aftësive pedagogjike ndihmon në arritjen e suksesit, zhvillon efikasitetin, ndihmon në formimin e një edukatoreje profesioniste cilësore dhe, gjithashtu, në ndryshimin shoqëror të gjeneratave të reja. Çështja e zbatimit në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatores, për punë me fëmijë, është trajtuar nga autorë të ndryshëm në kontekste të ndryshme. Piaget (1952) dhe Vygotsky (1978) kanë theksuar rëndësinë e përshtatjes së metodave pedagogjike me fazat e zhvillimit të fëmijëve, ndërsa Malaguzzi (1993) nënvizon se edukatorët duhet të krijojnë mjedise të pasura për të nxitur eksplorimin. Nga ana tjetër, Montessori (1967) përqendrohet te nevoja e mësimin përmes përvojave dhe pavarësisht të fëmijëve, ndërsa Dewey (1938) thekson rëndësinë e të nxënësve përmes veprimit dhe përvojës.

II. SHQYRTIMI I LITERTAURËS

Zbatimi në praktikë i aftësive pedagogjike të edukatores në punë me fëmijë, ka të bëjë me shkathtësitë e saj në punën që e zbaton. Zbatimi i këtyre shkathtësive përmirëson punën edukative për formimin dhe zhvillimin e individit.

Duke analizuar profilin profesional të edukatorëve, Kile (2018) thekson katër dimensione kryesore të profesionalizmit të edukatorëve: njohuri profesionale, kompetencë, përkushtim ndaj standardeve etike dhe karakteristika personale. Ai shpjegon se një profesionist në fushën e edukimit parashkollor është dikush që ka karakteristikat personale, njohuritë dhe aftësitë e nevojshme që lehtësojnë mësimin e fëmijëve (Kile, 2018).

Duke u nisur nga premisa se identiteti i profesionistit formohet gradualisht përmes tre hapave plotësues: arsimimi, integrimi profesional dhe kryerja e detyrave profesionale me zhvillim profesional. Androusou dhe Tsafos (2018) hulumtuan parametrat që ndikojnë në formimin e identitetit profesional të edukatoreve në edukimin parashkollor. Gjetjet tentative kanë treguar se përvoja pedagogjike dhe besimet mbizotëruese për edukimin janë më të rëndësishme për ndërtimin e identitetit profesional sesa studimet. Në këtë hulumtim, reflektimet mbi problemin përfshijnë karakteristikat personale, arsimin e lartë, njohuritë, aftësitë, zhvillimin profesional, respektimin e standardeve etike dhe profesionale që rrjedhin nga rregullore dhe kompetenca, me ndikim në veprimtarinë profesionale të edukatorëve (Androusou & Tsafos, 2018).

Sipas Standardeve të Përgjithshme të Edukimit Parashkollor (2006), janë përcaktuar edhe përdoruesit e këtyre standardeve të përgjithshme, ku rol kyç kanë edukatorët. Zbatimi në praktikë i aftësive pedagogjike të edukatores pasqyrohen në përpilimin e programit të veprimtarisë edukative në harmoni me zhvillimin e fëmijës parashkollor, në realizimin e veprimtarisë edukative sipas këtyre standardeve dhe në vlerësimin e të arriturve në veprimtarinë edukative (MASHT, 2006).

Kurrikula për edukimin në fëmijërinë e hershme (2023) është një dokument në pilotim dhe përfshinë vetëm një numër të kufizuar të institucioneve parashkollore që janë duke e testuar zbatimin e saj. Ndërsa, Kurrikula e edukimit parashkollor në Kosovë 3-6 vjeç (2006) është një dokument i vjetër në vite, kur marrim për bazë ndryshimet e shpejta në arsim, por ende valide në pjesën më të madhe të edukimit parashkollor në Kosovë. Kjo kurrikulë na udhëzon se “filozofia e edukimit parashkollor afirmon idenë ‘Me fëmijën në qendër’, e cila bazohet në disa parime më themelore: Fëmijët përfitojnë njohuri, zotërojnë shkathtësi dhe shprehi të ndryshme, fitojnë përjetime nga ndërveprimet me botën që i rrethon; Të rriturit (prindërit, edukatorët dhe të tjerët) nxisin rritjen dhe zhvillimin e gjithmbarshëm dhe aktiv të fëmijëve, duke vënë në bazë të punës mundësitë, interesat, nevojat dhe aftësitë e fëmijëve” (MASHTI, 2006, p. 5). Ky dokument e vë në pah rolin e theksuar të edukatores së shkathtë profesionalisht për të nxitur zhvillimin e gjithmbarshëm të fëmijës.

Sipas Kornizës Kurrikulare të Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës (2016), edukimi parashkollor mbështetet në standardet e zhvillimit dhe të nxënimit në fëmijërinë e hershme 0-6 vjeç, standarde të cilat mbështesin dhe nxisin zhvillimin optimal të fëmijëve. Moshë parashkollore paraqet një periudhë të zhvillimit të shpejtë fizik, njohës, emocional dhe social të fëmijëve. Duke pasur parasysh rëndësinë e kësaj periudhe të zhvillimit në vendosjen e një baze të mirë për të nxënimit gjatë gjithë jetës, ekspozimi i fëmijëve ndaj proceseve elementare të të nxënimit do të fokusohet në nxitjen e kërshtërisë së tyre për veten, për shoqërinë, për natyrën, dijen, kulturën dhe për teknologjitë e reja. Synim i punës edukative në këtë periudhë është edhe stimulimi i kreativitetit dhe entuziazmit për qasje ndaj përvojave të reja dhe përballje me situata reale jetësore (MASHTI, 2016), prandaj, për të arritur këtë synim, është e domosdoshme që të kemi edukatore me cilësi personale e profesionale dhe të shkathëta në realizimin e misionit të tyre, edukimin e brezave të rinj.

Kurrikula Bërthamë për klasën përgatitore dhe arsimin fillor të Kosovës (2016), që përfshin edhe klasën përgatitore (fëmijët e moshës 5-6 vjeç), përcakton se planifikimi dhe realizimi i mësimdhënies kërkohet që të bëhet duke u mbështetur në rezultatet e nxënimit për fusha kurrikulare, përkatësisht për lëndë mësimore, me synimin kryesor arritjen e kompetencave të parapara në shkallën përkatëse të kurrikulës. Zbërthimi i tyre duhet të jetë në harmoni të plotë me dinamikën e arritjes së nxënësve/fëmijëve dhe zhvillimit të tyre psiko-social. Mësimdhënia dhe nxënia e bazuar në kompetenca kërkon që mësuesit/edukatorët të përzgjedhin strategji, metoda, teknika, mjete dhe forma të ndryshme të punës me nxënës, si dhe të riorganizojnë përvojat mësimore të nxënësve, duke i integruar njohuritë relevante me shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet (MASHTI, 2016). Edukatorët që realizojnë edukimin me fëmijët e klasës përgatitore, për realizimin e kësaj Kurrikulë, duhet të ketë karakteristikat e lartcekura dhe të zhvillojnë me profesionalizëm përmbajtjet edukative të fëmijët.

2.1. Aftësitë pedagogjike të edukatores në planifikimin e punës edukative

Përgatitja e planeve të edukimit parashkollor tregon se edukatorja përgatit qëllimshëm përbajtjen dhe aktivitetet që realizon.

Edukatorka që zotëron aftësi pedagogjike përgatit „...planet efektive të mësimit që ndihmojnë atë të organizojë metoda të ndryshme të mësimdhënies dhe rezultate të të nxënit për fëmijët e grupit dhe, gjithashtu, lidhjen e aktiviteteve dhe temave” (Brightwheel, 2023).

Planifikimi në edukimin e fëmijërisë së hershme është i rëndësishëm pasi luan një rol jetik në jetën e fëmijëve dhe siguron nëse fëmijët po marrin ndonjë përfitim nga procesi i vazhdueshëm i të mësuarit dhe nëse ata janë në gjendje të arrijnë qëllimet e tyre të kërkuara në mësimin e hershëm shpesh është e dobishme të ndash procesin e planifikimit në pjesë të menaxhueshme. Kjo ndihmon për të drejtuar fokusin e planifikimit dhe siguron gjithashtu që të merren parasysh të gjitha aspektet e rëndësishme të vitit parashkollor (ICTE, 2023).

Sipas Brightwheel (2023), një edukatore efektive duhet të jetë në gjendje të përcaktojë objektivat e të nxënit bazuar në zhvillimin tipik të fëmijëve dhe standardet e kurrikulës, të zgjedhë materialet e duhura, të përgatisë mjedisin mësimor dhe të përshkruajë procedurat e rezultatet e pritura nga plani edukativ.

2.2. Aftësitë pedagogjike të edukatores në realizimin e punës edukative

Në pjesën e zbatimit të punës me fëmijë është shumë e rëndësishme mënyra se si edukatorët i zbatojnë aftësitë e tyre pedagogjike.

Për zbatimin e punës edukative në institucione parashkollore, Vygotsky (1978) paraqet zbatimin si një proces i ndërtimit dhe realizimit të planeve dhe aktiviteteve pedagogjike në ambientin e kopshtit ose të shkollës për të ndihmuar në zhvillimin e fëmijëve. Kjo përfshinë përdorimin e metodave dhe strategjive të përshtatshme për të ndihmuar fëmijët të mësojnë dhe të

zhvillohen në një mënyrë të përshtatshme për moshën dhe nivelin e tyre të zhvillimit. Edukatorja, gjithashtu, punon për të siguruar një mjedis stimulues dhe mbështetës për fëmijët. Zbatimi i punës edukative kërkon aftësi të mira komunikimi, kreativitet, organizim dhe aftësi për të krijuar lidhje pozitive me fëmijët dhe komunitetin shkollor (Vygotsky, 1978).

Procesi i zbatimit përfshin kush, çfarë, ku dhe si realizohet një program. Zbatimi efektiv është më shumë se një faktor kontribuues në ngritjen e iniciativave për sukses. Sipas OCTAN, hulumtimet tregojnë se cilësia e zbatimit luan një rol të rëndësishëm në arritjen e rezultateve. Nëse një program zbatohet dobët apo edhe mesatarisht mirë, qëllimet e tij nuk ka gjasa të arrihen, ose rezultatet do të jenë më pak të rëndësishme (CCTAN, 2012).

Në përputhje me nevojat, interesat dhe mundësitë e fëmijës, edukatori vë në zbatim kurrikulën gjithëpërfshirëse, të integruar, të mbështetur në zhvillimin e përgjithshëm të fëmijës (IZHA, 2017), duke përfshirë të gjitha fushat e zhvillimit, duke përditësuar metodologjitë dhe duke përdorur strategjitë e përshtatshme për të nxënë të suksesshëm.

2.3. Aftësitë pedagogjike të edukatores në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve

Sipas standardeve të përgjithshme të edukimit dhe arsimit parashkollor, vlerësimi i arritjeve të fëmijëve përcaktohet si procesi i vëzhgimit, marrjes së shënimeve dhe dokumentimit të zhvillimit të fëmijës dhe të të nxënit. Qëllimi i vlerësimit është që të ndihmojë edukatores të planifikojnë veprimtari edukative të përshtatshme për secilin fëmijë. Vlerësimi duhet të zhvillohet në proces, gjatë lojës dhe në mënyrë sistematike (MASHT, 2006).

Aftësitë pedagogjike të edukatores për përcjelljen dhe vlerësimin e arritjeve dhe rezultateve të fëmijët paraqiten pikërisht duke praktikuar „vëzhgimin dhe dokumentimin e punës dhe performancës së një fëmije gjatë një periudhe lejon një edukator të grumbullojë një regjistrim të rritjes dhe zhvillimit të fëmijës. Me këtë informacion, edukatores mund të fillojnë të

planifikojnë kurrikulën e duhur dhe udhëzimin efektiv të individualizuar për çdo fëmijë (Brain Building in Progres, 2020).

Edukatorja që zotëron shkathësi të vlerësimit të arritjeve të fëmijëve mund t'i shfrytëzojë vlerësimet për t'u „siguruar prindërve dhe familjeve informacione kritike rreth zhvillimit dhe rritjes së fëmijës; për të identifikuar fëmijët që mund të kenë nevojë për mbështetje shtesë dhe përcaktojnë nëse ka nevojë për ndërhyrje ose shërbime mbështetëse; të planifikojnë mësimet të individualizuara për një fëmijë ose për një grup fëmijësh që janë në të njëjtën fazë zhvillimi... (Brain Building in Progres, 2020).

Sipas raportit të Procure Solutions (2021) janë disa nga metodologjitë më të zakonshme të vlerësimit që duhet të përdoren nga edukatorët:

Vëzhgimi

Edukatorja mund të mësojë shumë për një fëmijë vetëm duke vëzhguar veprimin e tij/saj. Kur përdoret kjo metodë, edukatorët thjesht vëzhgojnë mënyrën se si një fëmijë silltet në situata të ndryshme, duke marrë parasysh zhvillimin e tyre mendor, fizik dhe emocional.

Sipas Malaguzzi dhe siç citohet nga Edwards, Gandini & Forman (1998), për vëzhgimin e fëmijëve nga edukatorja thotë: „Qëndroni pak mënjane dhe lini hapësirë për të mësuar, vëzhgoni me kujdes se çfarë bëjnë fëmijët dhe më pas, nëse e keni kuptuar mirë, ndoshta mësimdhënia do të jetë ndryshe nga më parë (Edwards, Gandini & Forman, 1998). Sipas NASEM (2020), vëzhgimi i fëmijëve në edukimin parashkollor është një proces thelbësor për të kuptuar dhe mbështetur zhvillimin e tyre të hershëm. Ky proces përfshin monitorimin e sjelljeve, reagimeve dhe aktiviteteve të fëmijëve gjatë kohës së qëndrimit në mjedisin mësimor. Vëzhgimi është i rëndësishëm për të identifikuar nevojat e tyre individuale, nivelin e tyre të zhvillimit dhe për të mbështetur përshtatjen e mësimin në bazë të këtyre informacioneve që mbledh. Edukatorët parashkollorë përdorin vëzhgimin për të identifikuar arritjet dhe vështirësitë për secilin fëmijë dhe për të hartuar plane mësimore të personalizuar dhe të përshtatshme për të zhvilluar potencialin e tyre. Vëzhgimi është gjithashtu një mjet për të monitoruar progresin e fëmijëve

dhe për të bërë vlerësime të tyre për të përmirësuar praktikat mësimore dhe ambientin mësimor në përgjithësi (NASEM, 2020).

Dokumentimi

Dokumentimi në edukimin parashkollor përfshin mbledhjen, ruajtjen dhe analizën e informacioneve për zhvillimin dhe përparimin e fëmijëve në mënyrë që të sigurohet përshtatshmëria e programit edukativ. Sipas Reggio Children (2009), dokumentimi është një pjesë integruese dhe strukturuese e teorive edukative dhe didaktike, pasi jep vlerë dhe e bën natyrën e proceseve edukative subjektive e grupeve të fëmijëve dhe të rriturve të qartë, të dukshme dhe të vlerësueshme, të identifikuar përmes vëzhgimit, duke i kthyer ato një trashëgimi të përbashkët (Reggio Children, 2009).

Dokumentimi është një mjet i rëndësishëm për të vlerësuar zhvillimin dhe përparimin e fëmijëve. Përmes mbledhjes së informacionit mbi sjelljet, aftësitë, dhe reagimet e tyre nëpërmjet vëzhgimeve, shënimeve dhe prova të tjera, edukatorët mund të identifikojnë nevojat individuale të secilit fëmijë dhe të ndërhyjnë në mënyrë të përshtatshme për të mbështetur zhvillimin e tyre të hershëm. Dokumentimi, gjithashtu, ndihmon në vlerësimin e efektivitetit të programit edukativ dhe në hartimin e planeve të personalizuara mësimore për secilin fëmijë.

Metoda e dokumentimit është e ngjashme me metodën e vëzhgimeve, por në vend që të vëzhgojnë sjelljen e një fëmije, edukatorët i mbledhin shënimet e vëzhgimeve në një periudhë kohore dhe krijojnë portfolio për fëmijën. Kjo tregon përparimin e një fëmije (ose mangësitë e tij) drejt momenteve të veçanta zhvillimore (Helm & Beneke, 2010).

Sipas Kroll & Meier (2017), vëzhgimi dhe dokumentimi mbështesin proceset e edukative dhe të nxënies. Ata theksojnë se dokumentimi ndihmon edukatorët të kuptojnë nevojat individuale të fëmijëve, të vlerësojnë përparimin e tyre dhe të hartojnë plane mësimore të përshtatura. Ai, gjithashtu, diskuton se si dokumentimi ndihmon në krijimin e një komunikimi efektiv midis edukatoreve, prindërve dhe komunitetit (Kroll & Meier, 2017).

Vlerësimi i arritjeve të fëmijëve në të nxënë

Metodat e standardizuara të testimit mund të përdoren edhe për qëllime të vlerësimit parashkollor. Sipas Brain Building in Progres (2020), vlerësimi është një cikël. Megjithëse metodat specifike për mjetet e vlerësimit ndryshojnë, procesi është ciklik. Cikli i lejon edukatorëve të bëjnë ndryshime në kurrikulën e tyre për t'i shërbyer më mirë fëmijëve në programin e tyre. Cikli i vlerësimit është: Udhëzo – Vëzhgo – Dokumento - Reflektë – Analizo - Vlerëso (Brain Building in Progres, 2020).

Sipas Standardeve të Përgjithshme të Edukimit dhe Arsimit Parashkollor në Kosovë për moshën 3-6 vjeç (2006), vlerësimi i arritjeve të fëmijëve shërben për të përshtatur planifikimin e veprimtarive edukative në përputhje me nevojat individuale të çdo fëmije. Ky vlerësim bazohet kryesisht në vëzhgime sistematike të edukatorit, shkëmbim informacioni me prindërit dhe analizë të dosjes së punimeve të fëmijës, ndërsa nuk përfshihen testet apo vlerësimi me nota. Gjithashtu, informacioni për përparimin e fëmijëve grumbullohet në mënyrë të vazhdueshme gjatë vitit dhe vlerësimi konsiderohet një pjesë integrale e aktivitetit të përditshëm. Bashkëpunimi ndërmjet personelit dhe familjes është thelbësor dhe vendimet e rëndësishme nuk merren bazuar në vlerësimin e vetëm një aktiviteti.

Sipas Shadrikov (2013), një edukator ideal është një person që zhvillohet rregullisht, përmirëson njohuritë dhe aftësitë e tij profesionale e pedagogjike (Shadrikov, 2013).

Sipas Florida National University (2012), ka disa shkathtësi që edukatorët e suksesshëm parashkollor i ndërtojnë gjatë arsimimit dhe karrierës së tyre. Edukatorët duhet të kultivojnë një ndjenjë të mprehtë të pikave kthese zhvillimore të lidhura me vitet e fëmijërisë, në mënyrë që të krijojnë një program të përshtatshëm dhe tërheqës për moshën.

Shkathtësitë e tjera që u duhen edukatoreve të parashkollorit për të krijuar një përvojë edukative efektive për fëmijët dhe prindërit, janë: aftësi komunikimi, kreativiteti, organizimi, dokumentimi i punës së fëmijës dhe përdorimi i strategjive të përshtatshme për fëmijët (Florida National University, 2021).

Sipas Practical Outcomes - Early Childhood Education (2016), ekzistojnë shkathtësi të ndryshme të rëndësishme që i nevojiten një edukatore të fëmijërisë së hershme për të ofruar përvojën më cilësore të edukimit të fëmijërisë së hershme për fëmijët (Practical Outcomes, 2016). Shumë e rëndësishme dhe e domosdoshme që një edukator me shkathtësi pedagogjike duhet të ketë edhe shkathtësitë humane dhe njerëzore që kanë të bëjnë me aftësitë e buta.

Sipas Doracak për edukatorë, UNICEF Maqedonia e veriut (2014), edukatorja e suksesshme vazhdimisht hulumton se cilat janë praktikat më të mira në mësimdhënien e fëmijëve të vegjël, duke e kombinuar diturinë e tij profesionale me përvojën që e ka arritur në punën e saj me fëmijë të vegjël. Edukatorja që zotëron aftësi profesionale karakterizohet nga njohuritë mbi një gamë të gjerë të strategjive edukative dhe aftësi për të vërejtur momentet kur fëmijët krijojnë ide të reja apo zbulojnë koncepte të reja, duke i përfshirë ata në këto procese. Ajo inkurajon pjesëmarrjen aktive të fëmijëve në aktivitete dhe respektimin e rregullave. Gjithashtu, di të balancojë mes mësimin të drejtpërdrejtë dhe krijimit të hapësirës për hulumtim dhe kreativitet, si dhe të planifikojë aktivitete që nxisin zhvillimin dhe interesin e fëmijëve për të nxënëit e hershëm. Promovon respektin dhe bashkëpunimin ndërmjet fëmijëve, krijon mundësi për komunikim të efektshëm, si me fëmijët ashtu edhe me prindërit, dhe menaxhon një mjedis të këndshëm e të rregullt në klasë, që përkrah zhvillimin e tyre.

Përgjegjësia për sigurimin e përvojave pozitive gjatë fëmijërisë së hershme varet nga më shumë aktorë: duke filluar nga prindërit/tutorët, edukatorët dhe arsimtarët, bashkësia më e gjerë dhe politikanët. Të gjithë ata kanë rol të njëjtë në nxitjen e rritjes dhe zhvillimit të fëmijët e vegjël, si dhe në krijimin e mundësive për ndërtimin e shkathtësive që i përgatisin fëmijët që të adaptohen më lehtë për sfidat e botës që i rrethon (SCE, 2023).

Qëllimi i hulumtimit

Qëllimi i hulumtimit ishte të identifikojë zbatimin në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatoreve për planifikimin dhe realizimin e punës edukative dhe vlerësimin e arritjeve të fëmijëve të moshës 3-6 vjeç, si dhe

t'i analizojë qëndrimet e edukatoreve për zbatimin e aftësive pedagogjike dhe sfidat me të cilat ballafaqohen edukatorët gjatë zbatimit të këtyre aftësive në punë me fëmijë.

Pyetjet e hulumtimit

- Cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në planifikimin e punës edukative me fëmijët 3 deri 6 vjeç?
- Cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në realizimin e punës edukative me fëmijët 3 deri 6 vjeç?
- Cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në realizimin e vlerësimit të arritjeve të fëmijëve të moshës 3 deri 6 vjeç?
- Cilat janë qëndrimet e edukatoreve për zbatimin e aftësive pedagogjike dhe sfidat në praktikën e punës së tyre?

III. METODOLOGJIA

Studimi është bazuar në një qasje kualitative, duke përdorur një dizajn interpretativ për të kuptuar më mirë mënyrën se si edukatorët i zbatojnë në praktikë aftësitë pedagogjike në planifikimin dhe zbatimin e punës edukative, si dhe në vlerësim. Kjo qasje kërkimore fokusohet në përvojat individuale dhe subjektive të pjesëmarrësve.

Studimi përfshin dy instrumente kryesore për mbledhjen e të dhënave: vëzhgimi i drejtpërdrejtë i praktikës në institucion parashkollor dhe intervista gjysmë të strukturuar me edukatorët, si dhe analiza e planeve edukative të edukatoreve. Kombinimi i metodave siguron një kuptim të thellë të kontekstit edukativ dhe sfidave që edukatorët hasin në zbatimin e aftësive pedagogjike. Përmes vëzhgimit janë ndjekur dhe analizuar drejtpërdrejt sjelljet dhe veprimet e edukatoreve në praktikë, ndërsa përmes intervistave është ofruar hapësirë për reflektime personale dhe për të nxjerrë në pah perceptimet e tyre.

3.1. Mostra

Pjesëmarrësit u zgjedhën bazuar në kriteret e caktuara, paraprakisht që përputheshin me qëllimin e studimit. Kriteret ishin: të ketë kualifikimin adekuat për edukatore; të ketë përvojë pune mbi trevjeçare dhe të ketë trajnime të ndjekura që kanë të bëjnë me planifikimin, zbatimin dhe vlerësimin. Pra, mostra ishte e qëllimshme dhe përbëhej nga 10 edukatore që punojnë me fëmijët e moshës 3-6 vjeç, në 10 kopshte, në 8 komuna (Prishtinë, Pejë, Gjakovë, Mitrovicë, Gjilan, Prizren, Ferizaj, Istog).

3.2. Instrumenti i hulumtimit

Instrumentet e përdorura në këtë hulumtim janë: instrument/protokoll vëzhgimi dhe intervista gjysmë e strukturuar, si dhe analiza e planeve edukative. Protokollin e vëzhgimit është përgatitur nga vetë studiuesi, bazuar në kriteret dhe nënkriteret përkatëse që kanë lidhshmëri me pyetjet hulumtuese, përfshirë aspektin e zbatimit praktik të aftësive pedagogjike të edukatores në planifikim, zbatim të strategjive të mësimdhënies dhe vlerësim. Intervista gjysmë e strukturuar, po ashtu, përmban pyetje lidhur me perceptimet e edukatoreve në zbatimin e aftësive pedagogjike në punën edukative dhe sfidat në zbatimin e tyre.

3.3. Procedura e mbledhjes së të dhënave

Fillimisht është hartuar instrumenti i vëzhgimit dhe instrumenti i intervistës. Këto instrumente nuk janë të standardizuara, por u janë përshtatur kontekstit vendor dhe temës së hulumtimit.

Është bërë pilotimi i instrumenteve të hulumtimit në dy kopshte, për të siguruar saktësinë dhe konsistencën e të dhënave. Janë bërë edhe plotësimet e nevojshme në instrumente dhe janë finalizuar për terren. Për realizimin e vëzhgimit, u krijua një formë e strukturuar që përfshinte kategori dhe indikatorë të qartë për t'u ndjekur gjatë vëzhgimit. Kjo siguroi që të gjitha aspektet relevante të vëzhgoheshin në mënyrë të sistemuar.

Vëzhgimet u kryen gjatë aktivitetit të edukatores me fëmijë, duke përdorur forma të vëzhgimit për të përshkruar të dhënat në mënyrë të sistemuar. Për të minimizuar ndikimin e vëzhguesit, u ruajt një distancë e duhur dhe edukatores u informuan paraprakisht për qëllimin e vëzhgimit pa dhënë shumë detaje që mund të ndikonin sjelljen e tyre.

Për intervistën u përgatitën pyetje të hapura dhe gjysmë të strukturuar, që lejonin fleksibilitet dhe thellim në temat e rëndësishme për hulumtimin. Pyetjet kryesore u hartuan paraprakisht, ndërsa pyetje ndihmëse u përdorën për të sqaruar dhe zgjeruar përgjigjet e pjesëmarrësve.

Intervistat u zhvilluan ballë për ballë në një mjedis të qetë dhe të rehatshëm për pjesëmarrësit. Secila intervistë zgjati afërsisht 30-40 minuta. Për të siguruar saktësinë dhe për të kapur të gjitha detajet e rëndësishme, intervistat u regjistruan me lejen e pjesëmarrësve dhe më pas u transkriptuan për analizë të mëtejshme.

Përpara fillimit të vëzhgimeve dhe intervistave, të gjithë pjesëmarrësit u informuan për qëllimin e studimit, procedurat e mbledhjes së të dhënave dhe të drejtat e tyre si pjesëmarrës.

Të dhënat e mbledhura u ruajtën me kujdes dhe u përdorën vetëm për qëllimet e këtij hulumtimi. Identiteti i pjesëmarrësve u mbajt konfidencial dhe të gjitha informacionet personale u koduan për të ruajtur privatësinë e tyre.

3.4. Analiza e të dhënave

Analiza e të dhënave të vëzhgimit dhe të intervistës janë bërë përmes analizës tematike Creswell (2016), ku së pari janë është transkriptuar të gjitha të dhënat, janë grupuar në tema, pastaj temat në nënkategori dhe kategori. Është bërë interpretimi fillestar për secilën nënkategori dhe është bërë interpretimi përfundimtar për secilën kategori.

IV. REZULTATET

Rezultatet e hulumtimit paraqesin nivelin e zbatimit në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatores, në punën edukative me fëmijë 3-6 vjeç. Janë paraqitur rezultatet e vëzhgimit dhe të intervistës të përpunuara sipas analizës tematike.

4.1. Zbatimi në praktikë i aftësitë pedagogjike të edukatores në planifikimin e punës edukative me fëmijët e moshës 3 deri 6 vjeç

Për aftësitë pedagogjike të edukatores në planifikimin e punës me fëmijë, u trajtua zbatimi në praktikë i aftësive edukatores në planifikimin e bazuar në vëzhgim dhe dokumentim të aktiviteteve të fëmijëve, marrë për bazë planifikimin bazuar në interesat, nevojat dhe mundësitë e fëmijëve të grupit.

4.1.1. Planifikimi i bazuar në vëzhgim dhe dokumentim të aktiviteteve të fëmijëve

Është përmbledhur analiza tematike ku bazuar në kriteret, nënkriteret, interpretim fillestar dhe interpretim përfundimtar, janë paraqitur këto rezultate: edukatoret kanë qasje të kufizuara ndaj planifikimit të bazuar në vëzhgim, dokumentim dhe vlerësim. Ato kanë planifikim të paracaktuar për një periudhë të gjatë vjetore e mujore, bazuar kryesisht në dokumente zyrtare dhe standarde. Janë të bazuara të tema mujore dhe nuk janë marrë parasysh nevojat, interesat dhe zhvillimin aktual të fëmijëve në grup. Kjo mënyrë e planifikimit shfaq mungesën e një qasje pedagogjike që përqendrohet në vëzhgimin e fëmijëve për të ndërtuar një program të përshtatshëm dhe të pasur pedagogjik. Kjo sugjeron një hapësirë për përmirësim në qasjen pedagogjike të edukatoreve në kopshte, duke inkurajuar një vëzhgim të thellë të fëmijëve dhe një planifikim më të ndjeshëm ndaj nevojave dhe interesave të tyre të veçanta.

4.1.2. Planifikimi i bazuar në objektiva dhe me rezultate të pritura

Të gjitha edukatorët paraqesin plane të punës me objektiva të paracaktuara për të arritur rezultatet e kurrikulës dhe treguesit e standardeve, duke paraparë edhe rezultatet e pritura në përfundim të aktivitetit. Kjo formë e planifikimit u është ofruar nga MASHTI edukatoreve që ta realizojnë në punën e tyre dhe ato e praktikojnë.

Bazuar në metodat më të reja të planifikimit të punës edukative përkrahet fuqishëm planifikimi i punës edukative bazuar në interesat dhe nevojat e fëmijëve që ka edukatorja në grup. Këto përvoja ende nuk i kanë përvetësuar shumica e edukatoreve.

4.2. Zbatimi në praktikë i aftësive pedagogjike të edukatores në realizimin e punës

Për realizimin e punës me fëmijë, u trajtuan shkathtësitë për përgatitjen dhe organizimin e mjedisit për punë me fëmijë, shkathtësitë në përgatitjen e materialeve dhe mjeteve për punë me fëmijë, si dhe në shkathtësitë e edukatores në përfshirje të të gjithë fëmijëve në aktivitet dhe vetorganizim. Rezultatet lidhur me këto shkathtësi të edukatores janë si më poshtë:

4.2.1. Përgatitja e mjedisit për punë

Në të shumtën e rasteve edukatorët kanë zbatuar aftësi pedagogjike për të përgatitur dhe përshtatur ambienti për punë me fëmijë si: duke krijuar një ambient të ndritshëm, të ngrohtë dhe të përshtatshëm për realizimin e aktiviteteve me fëmijët. Kanë aftësinë për të organizuar hapësirën e brendshme në mënyrë që të jetë e përshtatshme për numrin e fëmijëve dhe llojin e aktiviteteve që do të zhvillohen.

Disa nga edukatorët përdorën strategji për të inkurajuar ndërveprimin dhe eksplorimin e fëmijëve në ambientin edukativ.

Edukatoret nuk përdoren strategji në përshtatjen dhe në ofrimin e qasjeve alternative të ambientit për fëmijët, në mjedise të tjera, siç janë ato për

muzikë, ose lojëra fizike, duke i kufizuar mundësitë e fëmijëve për të zhvilluar aftësitë e tyre në këto fusha.

Edukatoret vetëm në pak raste realizuan aktivitet me fëmijë në ambient të jashtëm, disa kopshte kanë hapësira të kufizuara për aktivitete jashtë dhe kjo vështirëson shfrytëzimin e ambientit të hapur për lojëra dhe eksplorim.

4.2.2. Përgatitja e materialeve për punë

Në të shumtën e rasteve, edukatoret tregojnë aftësi për të prezantuar materiale në mënyrë të qartë dhe të strukturuar përpara fëmijëve, duke siguruar që ata të kenë njohuri përkatëse për përdorimin e tyre. Materialet e përdorura janë kryesisht letër, ngjyra, gërrshërë, ilustrime, forma të ndryshme gjeometrike etj.

Në të shumtën e rasteve edukatoret janë siguruar që materialet të jenë të qasshme dhe të shumëllojshme për fëmijët, por kishte edhe pak raste ku qasja e fëmijëve në materiale ishte e vështirë, sepse nuk ishin të ofruara në nivelin që fëmijët t'i marrin vetë ato, por gjithnjë duke kërkuar ndihmën e edukatores.

Vetëm në pak raste, edukatorja përdor materiale të ripërdorshme dhe të natyrës në aktivitetet e tyre, duke promovuar ndërgjegjësimin ambiental dhe aftësinë për të krijuar lidhje me natyrën. Nuk përdoren materiale eksploruese ku fëmijët mund të shndërrojnë nga diçka në diçka tjetër, të hulumtojnë më tutje, të ngjallet kureshtja etj.

Në disa raste, fëmijët janë të kufizuar në përdorimin e materialeve për shkak të udhëzimeve të shumta të edukatores, duke ndikuar në shprehjen e tyre kreative dhe pavarësinë e tyre në përzgjedhjen e materialeve gjatë realizimit të aktiviteteve.

4.2.3. Përfshirja e të gjithë fëmijëve në aktivitet dhe vetorganizim

Zbatimi praktik i aftësive pedagogjike të edukatores në kontekstin e përfshirjes së fëmijëve në aktivitete dhe vetorganizimit të tyre, në shumë raste prezantojnë një përfshirje më të gjerë dhe të angazhuar në dialog dhe

marrëdhënie të fëmijëve me njëri-tjetrin dhe me edukatoren duke ndarë ide dhe bashkëpunuar në aktivitete. P.sh. në takimin e përbashkët gjatë bashkëbisedimit të edukatores me fëmijët, shprehen lirshëm, dëgjojnë njëri-tjetrin, ndahen në grupe të vogla sipas vetorganizimit të fëmijëve në grupe, ndajnë mjetet dhe materialet me njëri-tjetrin etj.

Në disa raste, përfshirja është më e kufizuar, ku disa fëmijë mund të mos jenë aq aktivë në bashkëbisedim ose të mos marrin iniciativa për pyetje apo shpjegime. Në disa raste, ka edhe një përgjigje strikte ndaj udhëzimeve të edukatorit, pa shfaqur shumë iniciativë vetorganizimi, duke u fokusuar kryesisht në plotësimin e detyrave të caktuara dhe duke shmangur ndonjëherë eksplorimin dhe hulumtimin në mënyrë të pavarur nga ana e fëmijëve.

Të gjithë fëmijët përfshihen në aktivitet, edhe fëmijët me nevoja të veçanta, por ata presin udhëzimet e edukatores për secilën pjesë të aktivitetit dhe nuk vetorganizohen në grup apo në punë individuale. Gjithnjë janë të fokusuar në atë se çfarë udhëzimesh u jep edukatorja.

4.3. Zbatimi në praktikë i aftësive pedagogjike të edukatores në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve në të nxënë

Për praktikat e edukatores në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve në të nxënë, u trajtua vëzhgimi i fëmijëve gjatë aktiviteteve, dokumentimi i atyre vëzhgimeve dhe vlerësimi i arritjeve të fëmijëve në të nxënë.

4.3.1. Vëzhgimi i fëmijëve gjatë realizimit të aktiviteteve

Procesi i vlerësimit të arritjeve të fëmijëve në të nxënë nënkupton vëzhgim të fëmijës për të përshkruar situatën apo gjendjen në të cilën fëmijët reagojnë në situata të ndryshme gjatë bashkëveprimit me fëmijët e tjerë ose arritjet dhe ngecjet në ndonjë aspekt.

Bazuar në rezultatet e hulumtimit, edukatorët shfaqin një qasje të kufizuar në vëzhgim, dokumentim dhe vlerësim. Përkundër kësaj, mungon një

përqasje më e thellë ndaj nevojave dhe interesave të fëmijëve për të zhvilluar planifikim dhe programe më të pasura pedagogjike.

Në të shumtën e rasteve edukatorët nuk vërehen duke realizuar vëzhgimin gjatë aktiviteteve të fëmijëve.

Vetëm një numër i vogël i edukatoreve praktikojnë procesin e vëzhgimit të aktiviteteve të fëmijëve. Për shembull, disa prej tyre kanë marrë shënime gjatë aktiviteteve se çfarë bëjnë dhe thonë fëmijët, ndërsa disa kanë bërë pyetje të drejtpërdrejta pas përfundimit të aktiviteteve për të kuptuar më shumë për përmbajtjen dhe përvojën e fëmijëve.

Nuk kanë instrument vëzhgimi (as të gatshëm as të hartuar nga vetë edukatorët), nuk kanë fletore me emrat e fëmijëve, për të shkruar lidhur me atë se çka arrijnë fëmijët e ku kanë vështirësi, nuk i përcjellin shumë sjelljet e fëmijëve, për të shkruar pastaj diçka rreth tyre.

4.3.2. Dokumentimi i vëzhgimit të fëmijëve gjatë aktiviteteve dhe arritjet e tyre në të nxënë

Në të shumicën e rasteve edukatorët bëjnë dokumentim të aktiviteteve të fëmijëve me fotografi dhe po ashtu në punimet e fëmijëve shkruajnë emrat e tyre dhe datat. Ky dokumentim nuk është dokumentim me qëllim vlerësimi të arritjeve të fëmijëve, por një dokumentim sa për të dëshmuar para prindërve se është realizuar një aktivitet dhe për të përmbushur realizimin e planit të parapërgatitur nga edukatorët, pa vlerësuar interesat, nevojat dhe arritjet e fëmijëve.

Disa edukatore nuk kanë realizuar fare dokumentim, as me foto e me përshkrim të emrave të fëmijëve në punime. U jepeshin materiale të njëjta, punojnë të gjithë fëmijët të njëjtin model që u jep edukatorja, vendosin në murin e klasës punimet, por kjo nuk tregon arritjet individuale të fëmijës, sepse punojnë në shabllone të gatshme, që u jep edukatorja.

Edukatoret nuk e përdorin në mënyrë efektive dokumentimin për të vlerësuar interesat, nevojat dhe arritjet individuale të fëmijëve dhe kjo nuk është as qëllimi i dokumentimit në ato raste ku e realizojnë atë. Nuk

vlërësohen arritjet e fëmijëve dhe nuk planifikohet puna e edukatores, bazuar në nevojat dhe interesat e fëmijës.

4.4. Qëndrimet e edukatoreve për zbatimin në praktikë të aftësive të tyre pedagogjike dhe sfidat gjatë zbatimit të tyre

Rezultatet e hulumtimit lidhur me qëndrimet e edukatoreve për zbatimin në praktikë të aftësive të tyre pedagogjike dhe sfidat me të cilat ballafaqohen edukatorët me realizimin e tyre janë të paraqitura në vijim:

4.4.1. Qëndrimet e edukatoreve lidhur me zbatimin në praktikë të planifikimit dhe sfidat

Qëndrimet e edukatores sa i përket planifikimit të punës me fëmijë janë të ndara: në qëndrime pozitive në realizim të planifikimit dhe në sfidat e planifikimit të punës.

Edukatoret kanë qëndrime pozitive lidhur me zbatimin e shkathtësive pedagogjike në planifikim, duke i kushtuar rëndësi:

- Përshtatjes së planit me moshën e fëmijëve dhe organizimin e aktiviteteve të gjithëpërfshirëse.
- Plani të jetë sa më kreativ, i kuptueshëm, i përshtatshëm për fëmijët e grupit.
- Planifikimi të bazohet në tema mujore (sipas stinëve të vitit, profesioneve, etj.)
- Planifikimi i punëve me fëmijë të jetë i thjeshtë për t'u realizuar zhvillimin e tyre fizik, emocional dhe shoqëror.

Sfidat me të cilat ballafaqohen edukatorët në planifikimin e punës së tyre:

- Mungesa e mjeteve të punës, mungesa e pajisjeve dhe materialeve konkrete, si dhe lodrave logjike, mund të kufizojë aftësinë e fëmijëve për të mësuar dhe eksploruar.

„Kemi mungesë të mjeteve dhe materialeve për punë me fëmijë shpeshherë kur planifikojmë ndonjë aktivitet, ne vetë i blejmë materialet për të realizuar aktivitetet me fëmijë, sepse nuk i siguron mjaftueshëm kopshti” (Edukatorja E5).

- Është sfidë të përgatitet plani individual për fëmijë me nevoja të veçanta.

„Nuk kam ndjekur trajnime për planin individual për fëmijët me nevoja të veçanta dhe nuk kam asistente për dy fëmijët e përfshirë në grup” (Edukatorja E2).

- Planifikimi i aktiviteteve për një numër të madh të fëmijëve kërkon kohë dhe përpjekje të mëdha për të siguruar që secili fëmijë të ketë një përvojë të pasur dhe të përshtatshme. *“Numri i madh i fëmijëve në grup na e vështirëson planifikimin, sepse duhet shumë kohë dhe përpjekje që të planifikojmë në mënyrë të përshtatshme për fëmijët” (Edukatorja E6).*

4.4.2. Qëndrimet e edukatoreve lidhur me zbatimin në praktikë të aftësive pedagogjike gjatë realizimit të punës dhe sfidat

Qëndrimet e edukatoreve lidhur me zbatimin e punës me fëmijë paraqesin përparësitë dhe sfidat në punën e tyre, ku si përparësi paraqiten:

- Përgatitja e mjedisit për punë me fëmijë;
- Përgatitja e materialeve të përshtatshme për aktivitete;
- Gjithëpërfshirja e fëmijëve në aktivitete;
- Aktivitete që zhvillojnë fëmijët në të gjitha fushat e zhvillimit social, emocional, fizik, zhvillim të komunikimit e të shprehurit, njohës etj.

Sfidat e edukatoreve lidhur me zbatimin e punës me fëmijë:

- Numri i madh i fëmijëve në klasë;
- Mungesa e materialeve didaktike dhe hapësirave për zhvillimin e aktiviteteve;

- Mungesa e edukatoreve për fëmijët me nevoja të veçanta;
- Vijimi i fëmijëve në kopsht edhe kur nuk kanë disponim ose janë të sëmurë.

„Gjendja jo e mirë shëndetësore dhe ndonjëherë edhe emocionale e fëmijës ka nevojë të trajtohet nga prindi në shtëpi, sepse vijimi i fëmijës në atë gjendje në kopsht shkakton shpesh probleme në grup si për atë fëmijë edhe për fëmijët e tjerë të grupit. Kjo ndodh shpesh” (Edukatorja E5).

- Mungesa e hapësirave për grumbullimin e materialeve ricikluese.

„Kemi nevojë për një hapësirë për grumbullimin e materialeve të riciklueshme dhe materialeve të natyrës, ku ne shpesh mund të sjellim materiale aty dhe t'i përdorim ato kohë pas kohe në aktivitete me fëmijë, i gjithë kopshti” (Edukatorja E1).

4.4.3. Qëndrimet e edukatoreve lidhur me zbatimin në praktikë të aftësive pedagogjike në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve në të nxënë dhe sfidat

Qëndrimet e edukatoreve lidhur me vlerësimin e arritjeve të fëmijëve në të nxënë karakterizohen me përparësitë dhe sfidat në vlerësim:

- Aplikimi i vëzhgimit me lista të kontrollit për aktivitete të caktuara.

„Kemi një listë kontrolli ku shënojmë se çka munden dhe çka nuk munden fëmijët me arrite, por kjo ndodh në distanca të largëta kohore, zakonisht në fund të vitit kalendarik dhe në fund të vitit shkollor” (Edukatorja E7).

- Vlerësimi përshkruar në gjashtëmujorin e parë dhe të dytë për të prezantuar para prindërve arritjet dhe ngecjet e fëmijëve.

Sfidat e edukatoreve në vlerësimin e arritjeve të fëmijëve në të nxënë, karakterizohen me:

- Fokusi në qëllimin që fëmijët të angazhohen në aktivitete pa u kushtuar shumë rëndësi nevojave të tyre individuale, por arritjeve të rezultateve të kurrikulës apo treguesve të standardeve.

„Aktivitetet i realizoj sipas planifikimit vjetor, mujor, javor dhe ditor. Ky planifikim është i bazuar në arritjen e treguesve të moshës sipas Standardeve të zhvillimit dhe të mësuarit në fëmijërinë e hershme” (Edukatorja E9).

- Nevoja për një format të qartë për vlerësim, duke identifikuar mungesën e tij si një sfidë. *„Kam ndjekur një trajnim se si bëhet vëzhgimi dhe dokumentimi, por asnjëherë nuk na kanë treguar ndonjë model, ose formular të vëzhgimit. Nuk jam e përgatitur profesionalisht të krijojme vetë format të vëzhgimit”* (Edukatorja E3).

- Komunikimi me prindërit dhe pritshmëritë e tyre.

„Prindërit shpesh kanë pritshmëri të larta për fëmijët e tyre dhe ndonjëherë nuk pajtohen me vlerësimin që e bëj unë” (Edukatorja E5).

- Mungesa e ndërveprimit mes edukatorëve dhe prindërve për vlerësim.

„Nuk kemi kërkuar asnjëherë ndërveprim me prindërit në vlerësim” (Edukatorja E7).

- Mungesa e profesionalizmit si të bëhet vëzhgimi, dokumentimi dhe vlerësimi.

„Kam nevojë të praktikoj vëzhgimin, dokumentimin, reflektimin, vlerësimin dhe përsëri planifikimin, në prani dhe në mbështetje të profesionistëve, që të bindem se jam duke bërë gjënë e duhur” (Edukatorja E10).

Bazuar në këto rezultate, pohimet/mendimet dhe sugjerimet e edukatoreve janë se ato kanë një qëndrim pozitiv në planifikimin e punës me fëmijë dhe e vlerësojnë përshtatshmërinë e planeve me nevojat dhe moshën e tyre. Megjithatë, sfidat me mungesën e materialeve, me numrin e madh të fëmijëve në grupe dhe vështirësitë në hartimin e planeve individuale për fëmijët me nevoja të veçanta, mund të pengojnë shkathtësitë e edukatores në planifikimin e punës së tyre në mënyrën më të mirë.

Përgatitja e mjedisit dhe materialeve të përshtatshme, si dhe angazhimin e fëmijëve në aktivitete të gjithanshme, janë përparësi në zbatimin e shkathtësive pedagogjike të punës së edukatores. Megjithatë, mungesa e

edukatorëve për fëmijët me nevoja të veçanta, mungesa e bashkëpunimit me prindër, mungesa e hapësirave alternative për aktivitete dhe materiale etj., janë sfida të dukshme në këtë aspekt.

Edukatoret përpiqen të vlerësojnë arritjet e fëmijëve në mënyrë të drejtë dhe të përshtatshme. Megjithatë, sfidat lidhen me mungesën e një sistemi të qartë dhe të përcaktuar për vlerësimin, si dhe nevojën për zhvillim profesional për vlerësim të arritjeve të fëmijëve përmes procesit vëzhgim, dokumentim, vlerësim.

V. DISKUTIME

Lidhur me pyetjen kërkimore, se cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në planifikimin e punës, rezultatet tregojnë se edukatorët kanë një qasje të kufizuar gjatë zbatimit të aftësive pedagogjike në planifikimin e bazuar në vëzhgim të fëmijëve dhe në dokumentim. Edukatoret kryesisht përdorin plane të paracaktuara dhe të strukturuar për periudha të gjata kohore, bazuar më shumë në dokumente zyrtare sesa në nevojat individuale të fëmijëve. Një nga parimet kryesore të qasjeve si Reggio Emilia (Malaguzzi, 1993), mbështet programin që formohet rreth fëmijës dhe është më fleksibël dhe i individualizuar. Në këtë kontekst, edukatorët në studimin aktual është e nevojshme të kërkojnë përmirësim të aftësive të tyre praktike për të vëzhguar dhe dokumentuar.

Lidhur me pyetjen kërkimore se cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në realizimin e punës, rezultatet tregojnë se edukatorët kanë aftësi pedagogjike në përgatitjen e mjedisit dhe materialeve për punë me fëmijë, por ka nevojë për ofrim të qasjeve alternative dhe përdorimin e materialeve të riciklueshme për të nxitur kreativitetin e fëmijëve dhe për shfrytëzimin e mjedisit të jashtëm gjatë aktiviteteve me fëmijë.

Edukatoret kanë shfaqur një përfshirje më të gjerë dhe të angazhuar të fëmijëve në disa raste, por ka nevojë për një përjasje më të qëndrueshme që inkurajon pavarësinë dhe iniciativën e tyre, sepse dhënia e udhëzimeve

strikte nga edukatorja për fëmijët, nuk i shërben mundësisë për t'u vetorganizuar fëmijët gjatë realizimit të aktiviteteve.

Lidhur me pyetjen kërkimore se cilat aftësi pedagogjike i zotërojnë edukatorët në realizimin e vlerësimit të arritjeve të fëmijëve, rezultatet tregojnë se ka nevojë për një përmirësimin e praktikave në procesin e vëzhgimit, dokumentimit dhe vlerësimit të arritjeve të fëmijëve. Edukatorët duhet të jenë në gjendje të kuptojnë se si të realizojnë vëzhgimin në mënyrë efektive dhe të përdorin dokumentimin për të vlerësuar arritjet individuale të fëmijëve.

Për të përmirësuar këto aspekte, është e rëndësishme për edukatorët të zhvillojnë dhe të zbatojnë në praktikë aftësitë e tyre pedagogjike, si dhe të përdorin njohuritë e tyre për të krijuar mjedisin më të përshtatshëm dhe të pasur pedagogjik për fëmijët.

Lidhur me pyetjen kërkimore, se cilat janë qëndrimet e edukatoreve për zbatimin në praktikë të aftësive të tyre pedagogjike dhe sfidat gjatë zbatimit, rezultatet tregojnë se paraqitet një shembull i qartë i gjendjes dhe sfidave në realizim të punës së edukatores. Edukatorët shfaqin qëndrime pozitive ndaj planifikimit të punës, por sfidohen nga mungesa e mjeteve të punës dhe numri i madh i fëmijëve në grupe. Në të njëjtën kohë, ato paraqesin mundësi të mira për shkathtësi pedagogjike në organizimin e mjedisit dhe në ofrimin e materialeve të përshtatshme, por theksojnë mungesën e hapësirave për të vendosur materiale ricikluese që do të përdreshin për zhvillimin e kreativitetit dhe imagjinatës së fëmijës. Mungesa e edukatoreve mbështetëse ose asistenteve për fëmijët me nevoja të veçanta ndikon në të shprehurit e shkathtësive pedagogjike të edukatoreve me fëmijët e tjerë të grupit. Megjithatë ekziston një qëndrim pozitiv ndaj vlerësimit të arritjeve të fëmijëve, sfidat lidhur me nevojën për një sistem të qartë dhe të përcaktuar për vlerësimin dhe mungesën e formateve të qëndrueshme për vlerësim vihen në pah. Në përgjithësi qëndrimet e edukatoreve për zbatim të aftësive të tyre pedagogjike në praktikë, tregojnë se ka vullnet dhe angazhim për të përmirësuar dhe zhvilluar këto aftësi pedagogjike, por sfidat praktike dhe mungesat në resurse profesionale e materiale janë pengesë kryesore në këtë proces.

VI. REKOMANDIME

Rekomandimet që dalin nga rezultatet e hulumtimit mund të ndihmojnë në përmirësimin dhe zbatimin në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatoreve dhe në adresimin e sfidave të identifikuara:

Rekomandime për planifikimin e punës me fëmijë

- Organizimi i trajnimeve të specializuara për edukatorët që përqendrohen në metodologjitë e vëzhgimit dhe dokumentimit të zhvillimit të fëmijëve.
- Inkurajimi i edukatoreve për të krijuar plane individuale që adresojnë nevojat specifike dhe zhvillimin aktual të çdo fëmije.
- Sigurimi i mbështetjes në planifikim bazuar në burime dhe mjete që ndihmojnë edukatorët në planifikimin e aktiviteteve të bazuara në vëzhgime të detajuara.

Rekomandime për realizimin e punës me fëmijë

- Edukatorët të kenë qasje alternative dhe kreative që promovon përdorimin e materialeve të riciklueshme dhe të natyrshme për të nxitur kreativitetin dhe shfrytëzimin e mjedisit të jashtëm.
- Edukatorët të ndjekin një qasje që inkurajon pavarësinë dhe iniciativën e fëmijëve, duke reduktuar udhëzimet strikte dhe duke krijuar mundësi për vetorganizim.
- Edukatorët të sigurojnë mjedisin e punës që të jetë i pasur me materiale dhe aktivitete që nxisin eksplorimin dhe zhvillimin e fëmijëve.

Rekomandime për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve

- Edukatorët të marrin trajnime të avancuara në teknikat e vëzhgimit dhe dokumentimit, duke mësuar se si të përdorin këto mjete për të vlerësuar arritjet individuale.
- Zhvillimi i formateve të qëndrueshme të vlerësimit, formate të qarta dhe të përcaktuara për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve, të cilat mund të përdoren në mënyrë të qëndrueshme.

Rekomandime për zgjidhjen e sfidave praktike për përmirësimin e zbatimit në praktikë të aftësive pedagogjike të edukatores në punë

- Të përmirësohet infrastruktura në përmirësimin e mjediseve të edukimit, duke siguruar hapësira adekuate për ruajtjen dhe përdorimin e materialeve të riciklueshme dhe të tjera.
- Të reduktohet ngarkesa e edukatoreve me grupe më të vogla të fëmijëve ose shtimi i numrit të edukatoreve dhe asistentëve për fëmijët me nevoja të veçanta mund të përmirësojë cilësinë e edukimit dhe vëmendjen ndaj çdo fëmije.
- Të promovohet zhvillimi i vazhdueshëm e shkathtësive pedagogjike të edukatorëve përmes programeve të trajnimit dhe edukimit të vazhdueshëm.

Duke zbatuar këto rekomandime, edukatorët mund të përmirësojnë aftësitë e tyre pedagogjike, të ofrojnë një mjedis më të pasur dhe stimuluese për fëmijët, dhe të kapërcejnë sfidat praktike, të cilat ndikojnë në zbatimin e praktikave të mira pedagogjike.

Këto rekomandime mund të përfshijnë ide të reja për hulumtime të reja në fushën e zbatimit të aftësive pedagogjike në punën e edukatoreve, si. p.sh.: Efektiviteti i trajnimeve të specializuara për metodologjitë e vëzhgimit dhe dokumentimit të zhvillimit të fëmijëve në praktikën e edukatoreve; inkurajimi i pavarësisë së fëmijëve; formate të qëndrueshme të vlerësimit; përfitimet e implementimit të formateve të standardizuara për vlerësimin e arritjeve të fëmijëve etj.

Bibliografia

Androusou & Tsafos. (2018). Aspects of the professional identity of preschool teachers in Greece: investigating the role of teacher education and professional experience. <https://www.tandfonline.com>

Brain Building in Progress. (2020). Early Childhood Assessment. Resources for early learning, <http://resourcesforearlylearning.org/fm/early-childhood-assessment/>

- Brightwheel. (2023). The Complete Guide to Preschool Lesson Plans. Brightwheel blog, <https://blog.mybrightwheel.com/preschool-lesson-plans>.
- CCTAN. (2012). What Is Program Implementation, and Why Is It Important? Early Childhood Systems Building Resource Guide, https://childcareta.acf.hhs.gov/systemsbuiding/systems-guides/design-and-implementation/program-design-and-implementation-overview/importance#_ftn2.
- Creswell, J. W. (2016). Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research (4th ed.). Pearson.
- Dewey, J. (1938). Experience and Education. Kappa Delta Pi.
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (Red.). (1998). The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach—advanced reflections (2nd ed.). Ablex Publishing.
- Florida National University. (2021). Skills Every Preschool Teacher Should Have. Florida National University, <https://www.fnu.edu/skills-preschool-teacher-should-have/>.
- ICTE. (2023). WHY IS PLANNING IMPORTANT IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION? ICTE solutions Australia, <https://www.ictesolutions.com.au/blog/why-is-planning-important-in-early-childhood-education/>.
- IPK. (2019). Identifikimi i nevojave për zhvillim profesional të edukatoreve në Kosovë. Kërkime Pedagogjike, 10(1), 144–172. <https://ipkmasht.rks-gov.net/wp-content/uploads/2021/02/Kerkime-Pedagogjike-2019.pdf>
- IZHA. (2017). Standardet Profesionale të formimit të përgjithshëm të mësuesit të Arsimit Parashkollor. Tiranë: Instituti i Zhvillimit të Arsimit.
- Kile, N. C. (2018). I'm a Teacher, not a Babysitter!: Professionalism in Early Childhood. <https://www.continued.com>, <https://www.continued.com/early-childhood-education/articles/i-m-teacher-not-babysitter-22776>.
- Kroll, L. R., & Meier, D. R. (2017). Documentation and inquiry in the early childhood classroom: Research stories from urban centers and schools. Routledge.
- Malaguzzi, L. (1993). History, ideas, and basic philosophy: An interview with Loris Malaguzzi. In C. Edwards, L. Gandini, & G. Forman (Eds.), The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach to early childhood education (pp. 49-97). Ablex Publishing.

- MAShT. (2006). Standardet e Përgjithshme të Edukimit dhe Arsimit Parashkollor 3-6 vjeç në Kosovë. Prishtine: UNMIK-MAShT.
- MAShTI. (2006). KURRIKULA E EDUKIMIT PARASHKOLLOR NË KOSOVË 3-6vjeç. Prishtinë: MAShTI.
- MAShTI. (2016). Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës. Prishtinë: <https://masht.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/06/korniza-kurrikulare-finale.pdf>.
- MASHTI. (2016). Kurrikula bërthamë për klasën përgatitore dhe arsimin fillor të Kosovës . Prishtinë: <https://masht.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/06/kurrikula-berthame-1-finale-2.pdf>.
- MAShTI. (2021). Udhëzimi Administrativ për normativin mbi kuadrin profesional të arsimit të përgjithshëm. Prishtinë: https://masht.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/05/udhzimi-administrativ-nr-05-per-normativin-mbi-kuadrin-profesional-te-arsimit-te-pergjithsem-rotated_1.pdf.
- Montessori, M. (1967). The Absorbent Mind. Holt, Rinehart and Winston.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (NASEM). (2020). Transforming the Workforce for Children Birth Through Age 8: A Unifying Foundation. Washington, DC: The National Academies Press.
- Piaget, J. (1952). The Origins of Intelligence in Children. International Universities Press.
- Practical Outcomes. (2016). Top skills and qualities needed to become a great educator. <https://practicaloutcomes.edu.au/top-skills-and-qualities-successful-educator/>.
- Procare solutions. (2021). Preschool Assessment: What to Expect. Concord CA: <https://www.procaresoftware.com/resources/preschool-assessment-what-to-expect/#:~:text=What%20is%20a%20Preschool%20Assessment,the%20child's%20state%20of%20development>.
- Reggio Children. (2009). Dokumentimi si pjesë integrale dhe strukturuese e teorive edukative dhe didaktike. Reggio Children, Italy
- SCE. (2023). Child Development and Early Learning: <https://nap.nationalacademies.org/>, <https://nap.nationalacademies.org/resource/19401/ProfKnowCompFINAL.pdf>.

Kërkime Pedagogjike

- Shadrikov, V. D. (2013). Personaliteti i nje mësuesi parashkollor. Cilësitë profesionale të një mësuesi kopshti. www.personality-of-a-teacher-of-a-preschool-institution-professional-qualities/.
- UNICEF, Maqedonia e Veriut. (2014). ZBATIMI I STANDARDEVE PËR MËSIM DHE ZHVILLIM TË HERSHËM. Shkup: Ministria e Punës dhe Politikës Sociale.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.